

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

УПРВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Студента II курсу А.В. Денисенко

групи Ф.мз-81а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ А. В. Денисенко

Керівник: асистент, к.е.н. _____ Д. О. Малиш

Суми 2019

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра на тему:

«УПРВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»

студентки Денисенко Аліни Володимирівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Сучасна ситуація, в якій опинилась Україна є досить складною для діяльності підприємств, що підтверджується зростанням збитків починаючи з 2014 року, зниженням їх платоспроможності, підвищенням заборгованості перед працівниками, бюджетом та кредиторами, зменшенням обсягів продажів через низький платоспроможний попит споживачів. Таким чином підприємство має здійснювати ефективну політику управління, враховуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Одним з головних факторів забезпечення безперебійної діяльності підприємства є достатній рівень фінансової стійкості, який передбачає дотримання оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Саме тому у сучасних умовах особливої актуальності набуває питання проведення ефективного управління фінансової стійкості, а саме визначення її оптимального рівня, оскільки низький рівень загрожує підприємству його неплатоспроможністю, а високий вказує на неефективне управління фінансовими ресурсами підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства, а також розробка рекомендацій щодо її підвищення.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість ПАТ «Укртатнафта».

Предметом дослідження є теоретичні і практичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались наступні методи: монографічний та узагальнення – при дослідженні етимології

поняття «фінансова стійкість»; графічний, табличний, порівняння – при аналізі фінансової стійкості підприємства; економіко-математичні методи /

Інформаційною базою виступали навчальні посібники, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених стосовно дослідження фінансової стійкості підприємства, фінансова звітність ПАТ «Укртатнафта».

Основний результат роботи. У дипломній роботі досліджено та систематизовано теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства», а також охарактеризовано її основні складові; визначено особливості політики управління фінансовою стійкістю підприємства. Проаналізовано фінансовий стан ПАТ «Укртатнафта», проведено оцінку фінансової стійкості та визначено шляхи управління фінансовою стійкістю підприємства.

Найбільш вагомі результати дослідження, які характеризуються науковою новизною, отримані особисто і виносяться на захист, полягають у наступному: 1) визначено, що фінансова стійкість підприємства – це узагальнююча характеристика фінансового стану, що характеризує його спроможність здійснювати ефективну діяльність у довгостроковому періоді, що полягає в дотриманні оптимального співвідношення власних і позикових ресурсів, яке сприятиме максимізації прибутку та забезпеченні добробуту власників і робітників підприємства (ст. 12); 2) визначено оптимальну структуру капіталу ПАТ «Укртатнафта» для забезпечення прибуткової діяльності (ст. 40).

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, оцінка фінансової стійкості, власний капітал, позиковий капітал, структура капіталу.

Основний зміст дипломної роботи викладено на 55 сторінках, у тому числі використаних джерел з 73 найменування, який розміщено на сторінках 45-54. Робота містить 6 таблиць, 16 рисунків, а також додатки, які розміщені на сторінках 55-63.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю.....	9
1.1 Економічна сутність фінансової стійкості підприємства.....	9
1.2 Характеристика чинників впливу на фінансову стійкість підприємства.....	13
1.3 Основні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства.....	15
2 Аналіз практичних аспектів управління фінансовою стійкістю ПАТ «Укртатнафта».....	20
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності та аналіз фінансового стану ПАТ «Укртатнафта».....	20
2.2 Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта».....	29
2.3 Шляхи покращення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Укртатнафта».....	33
Висновки.....	43
Список використаних джерел.....	46
Додаток А Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю.....	57
Додаток Б Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю.....	60
Додаток В Фінансова звітність ПАТ «Укртатнафта».....	66

ВСТУП

Сучасна ситуація, в якій опинилась Україна є досить складною для діяльності підприємств, що підтверджується зростанням збитків починаючи з 2014 року, зниженням їх платоспроможності, підвищенням заборгованості перед працівниками, бюджетом та кредиторами, зменшенням обсягів продажів через низький платоспроможний попит споживачів. Таким чином підприємство має здійснювати ефективну політику управління, враховуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Одним з головних факторів забезпечення безперервної діяльності підприємства є достатній рівень фінансової стійкості, який передбачає дотримання оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Саме тому у сучасних умовах особливої актуальності набуває питання проведення ефективного управління фінансової стійкості, а саме визначення її оптимального рівня, оскільки низький рівень загрожує підприємству його неплатоспроможністю, а високий вказує на неефективне управління фінансовими ресурсами підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства, а також розробка рекомендацій щодо її підвищення.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- визначити економічну сутність фінансової стійкості підприємства;
- охарактеризувати фактори впливу на фінансову стійкість підприємства;
- розглянути процес управління фінансовою стійкістю підприємства;
- проаналізувати основні фінансово-економічні показники діяльності ПАТ «Укртатнафта»;

- здійснити аналіз фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта»;
- визначити шляхи покращення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Укртатнафта».

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість ПАТ «Укртатнафта».

Предметом дослідження є теоретичні і практичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались наступні методи: монографічний та узагальнення – при дослідженні етимології поняття «фінансова стійкість»; графічний, табличний, порівняння – при аналізі фінансової стійкості підприємства; економіко-математичні методи. Інформаційною базою виступали навчальні посібники, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених стосовно дослідження фінансової стійкості підприємства, фінансова звітність ПАТ «Укртатнафта».

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність фінансової стійкості підприємства

Забезпечення фінансової стійкості підприємств є основою для виведення країни з економічної кризи, оскільки саме завдяки фінансовій стійкості суб'єкт господарювання здійснює ефективну господарську діяльність, розширює виробництво, підтримує достатній рівень конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, спричиняє розвиток кон'юнктури ринку та впроваджує новітні технології.

Дослідженню питання сутності фінансової стійкості підприємства присвячені праці як вітчизняних так і зарубіжних вчених, до яких належать Барановський О. І., Бланк І., Грачев А. В., Крамаренко Л. О., Коробов М. Я., Лахтіонова Л. А., Поддєрьогін А. М., Цал-Цалко Ю. С. та ін..

Провівши аналіз економічної літератури, зазначимо, що на сьогодні не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «фінансова стійкість». Невизначеність даного поняття спричиняє певні проблеми з аналізом та управлінням фінансовою стійкістю та не надає вичерпну інформацію користувачам.

Відповідно до проведених досліджень було виділено 3 підходи стосовно визначення поняття «фінансова стійкість», до яких належить: деталізований підхід, результативний підхід та системний підхід (додаток А).

Згідно деталізованого підходу фінансова стійкість розглядається як певний стан активів і пасивів, яких достатньо для розрахунку за поточними зобов'язаннями, тобто за якого підприємство є платоспроможним. Недоліком даного підходу є вузькість трактування даного поняття, не враховується вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на фінансовий стан підприємства, інвестиційна привабливість.

Результативний підхід має виражений статичний характер, тобто з одного боку, фінансова стійкість розглядається як економічний чи фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна та прибуткова господарська діяльність, та з іншого боку, як – такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство здійснюючи їх використання та маневрування, забезпечує безперервний процес виробничо-торговельної діяльності та витрати на його розширення.

В основу системного підходу покладено трактування фінансової стійкості як комплексного поняття, яке відображає фінансовий стан підприємства, за якого взаємодіють всі системи фінансових відносин, створюючи відповідний ефект, що виражається у прибутковості підприємства, його здатності здійснити погашення зобов'язань та інвестиційній привабливості.

Існування значної кількості трактувань даного поняття пояснюється метою аналізу фінансової стійкості для кожного суб'єкта, що хоче отримати інформацію. Відповідно до деталізованого підходу, фінансова стійкість буде розглядатися кредитними установами, оскільки їм важливо знати наскільки вчасно і в якому обсязі буде виконувати свої зобов'язання. В даному випадку фінансова стійкість ототожнюється з платоспроможністю.

В рамках результативного підходу фінансова стійкість розглядається власниками та керівництвом підприємства, якому важливо оцінити результати діяльності підприємства та прийняти управлінські рішення щодо подальшого його розвитку.

У рамках системного підходу фінансова стійкість характеризується сукупністю фінансових відносин підприємства, що виникають у процесі його господарської діяльності з інвесторами, партнерами, державою та пов'язані з формуванням, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Використання системного підходу може бути доцільним у будь-якому випадку, залежно від цілей користувачів інформації.

Враховуючи багатоаспектність поняття «фінансова стійкість» можемо визначити її специфічні ознаки, до яких належить:

- є основною складовою загальної економічної стійкості підприємства (формування фінансової стійкості підприємства здійснюється у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності);

- забезпечує достатній рівень платоспроможності підприємства (сформована оптимальна структура капіталу дозволяє підприємству вчасно здійснювати погашення зобов'язань);

- залежить від ефективного формування, розподілу та використання капіталу (провадження господарської діяльності, налагоджений виробничий процес, отримання прибутку – дані фактори залежать від того, в якому співвідношенні сформований капітал, що він фінансує та як використовується) ;

- визначає фінансову незалежність підприємства (достатність власного капіталу та його постійне поповнення сприяє забезпеченню фінансової автономії підприємства);

- забезпечується в умовах ризику та зміни середовища (сутність фінансової стійкості і полягає в утриманні стійкого фінансового стану навіть в найбільш несприятливих умовах) [25].

Фінансова стійкість підприємства має тісний зв'язок з іншими видами стійкості підприємства, до яких належить:

- соціальна (кадрова), яка базується на забезпеченні кадрових ресурсів підприємства, за рахунок мотивації працівників, соціальної захищеності та задовільних умов праці;

- організаційна, характеризується ступенем організації виробничих процесів на підприємстві та злагодженої роботи відділів;

- технологічна, визначається масштабом виробничо-матеріальної бази підприємства;

- маркетингова, передбачає розгляд маркетингових стратегій стосовно оцінки попиту на продукцію, визначенні конкурентів та формування ефективної рекламної кампанії;
- екологічна, заснована на використанні ресурсозберігаючих технологій, забезпечуючи мінімізацію відходів та забруднення навколишнього середовища;
- ресурсна, характеризується раціональним використанням всіх видів ресурсів підприємства за умови їх обмеженості [22].

Вплив вище наведених видів стійкості на фінансову стійкість підприємства наведений на рис. 1.1.

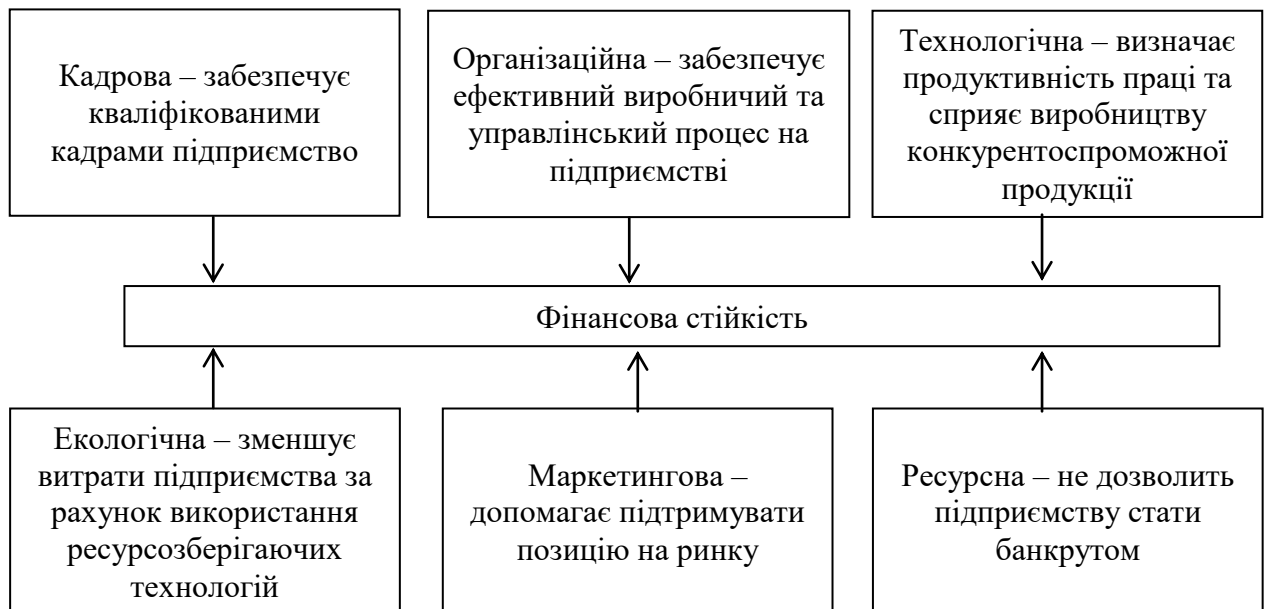


Рисунок 1.1 - Вплив видів стійкості підприємства на його фінансову стійкість

Підсумовуючи, можемо зазначити, що фінансову стійкість слід розглядати як узагальнюючу характеристику фінансового стану, що характеризує його спроможність здійснювати ефективну діяльність у довгостроковому періоді, що полягає в дотриманні оптимального співвідношення власних і позикових ресурсів, яке сприятиме максимізації прибутку та забезпеченні добробуту власників і робітників підприємства.

1.2 Характеристика чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

У процесі своєї діяльності кожен суб'єкт господарювання піддається впливу чинників, які пов'язані перш за все, з нестабільною економічною ситуацією в країні та змінами у конкурентному середовищі. Вони можуть призводити як до негативних так і до позитивних змін в діяльності підприємства. Тому необхідно здійснювати їх ідентифікацію та постійний моніторинг з метою мінімізації їх впливу на фінансову стійкість підприємства.

Фінансова стійкість підприємства піддається впливу як зовнішніх так і зовнішніх факторів. Зокрема, до зовнішніх факторів належать наступні: позиція підприємства на ринку, попит споживачів на товари та послуги, дії конкурентів та постачальників на ринку, науково-технологічний прогрес, економічна ситуація в країні, економічна, податкова та фінансово-кредитна політика держави. Особливістю даних факторів є те, що підприємство не може їх змінити. Тому увага в управлінні фінансовою стійкістю спрямована на внутрішні фактори, до яких відносять: склад і структуру майна, співвідношення обсягів власного і позикового капіталу, галузеву приналежність підприємства, асортимент продукції, склад і структуру витрат порівняно із доходами.

Дослідження економічної літератури довело існування різних підходів щодо класифікації чинників, що здійснюють вплив на фінансову стійкість підприємства, тому деякі з них наведемо в додатку А (табл. А.2).

На нашу думку, найбільш точна класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємства була надана Самсоною К. В., яка поділяє їх на дві групи: зовнішні (екзогенні), які не залежать від діяльності підприємства та внутрішні (ендогенні), які залежать від діяльності підприємства (рис. 1.2).



Рисунок 1.2 – Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

Також виділяють чинники, що впливають на фінансову стійкість, залежно від їх ступеня значущості, а саме чинники I рівня, II рівня та III рівня. Чинники I рівня називають базовими, оскільки вони є результатом впливу чинників II і III рівнів, та до них відносять стадію життєвого циклу підприємства та фазу економічного розвитку системи. Від останнього чинника залежать обсяги виробництва, реалізації продукції та доходів підприємства. Важливо приділяти визначенню життєвої стадії підприємства, оскільки кожна з них має свої особливості та визначає сильні і слабкі сторони діяльності підприємства.

Склад чинників II рівня містить в собі як макроекономічні чинники так і внутрішньо-фінансові чинники, тобто до перших можемо віднести: демографічна ситуація в країні, рівень безробіття, соціальна та податкова політика, рівень платоспроможності населення, та економічна стабільність в

цілому. До внутрішньо-фінансових чинників належить стратегія управління активами та пасивами підприємства, стратегія управління грошовими потоками, стратегія управління доходами підприємства та ін.. стратегії, що стосуються фінансової сторони діяльності підприємства.

Чинники III рівня деталізують механізм впливу на фінансовий стан чинників II рівня та включають в себе: рівень інфляції, конкурентне середовище, відсоткову ставку за кредитами, склад і структуру активів, капіталу підприємства.

Варто відмітити, що чинники, що класифіковані за ступенем значущості тісно взаємопов'язані між собою та мають різний вплив на діяльність підприємства, як позитивний так і негативний. Механізм впливу чинників наведений на рис. А.1, додаток А.

Таким чином, існування значного переліку чинників впливу на фінансову стійкість зумовлює необхідність їх моніторингу та розробку заходів щодо мінімізації їх впливу.

1.3 Основні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства

Важливою умовою забезпечення стійкого фінансового стану є проведення якісного фінансового менеджменту, який містить в собі сукупність принципів, методів, дій, що стосуються реалізації управлінських рішень. Оскільки саме він допомагає сформувати виробничий та фінансовий потенціал підприємства, забезпечити його кредитоспроможність та стійкий економічний розвиток, Таким чином, значна увага приділяється забезпеченню фінансової стійкості підприємства, що можливо за умови впровадження ефективних управлінських та фінансових рішень.

На сучасному етапі не існує єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «управління фінансовою стійкістю», тому провівши аналіз

літературних джерел зазначимо, що під управлінням фінансовою стійкістю слід розуміти систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги [].

Управління фінансовою стійкістю здійснюється в певній послідовності та починається з визначення мети та основних напрямів діяльності підприємства (рис. 1.3). Об'єкт управління фінансовою стійкістю підприємства охоплює всі сфери діяльності підприємства, виробничий процес, обсяг фінансових ресурсів та прибутку.

Суб'єктом управління фінансовою стійкістю є вищий управлінський персонал та працівники фінансових підрозділів, метою яких є забезпечення стійкого фінансового стану у довгостроковій перспективі.

Метою управління фінансовою стійкістю підприємства є розробка та впровадження заходів, спрямованих на забезпечення безперебійного функціонування підприємства за будь-яких умов, платоспроможності та кредитоспроможності.

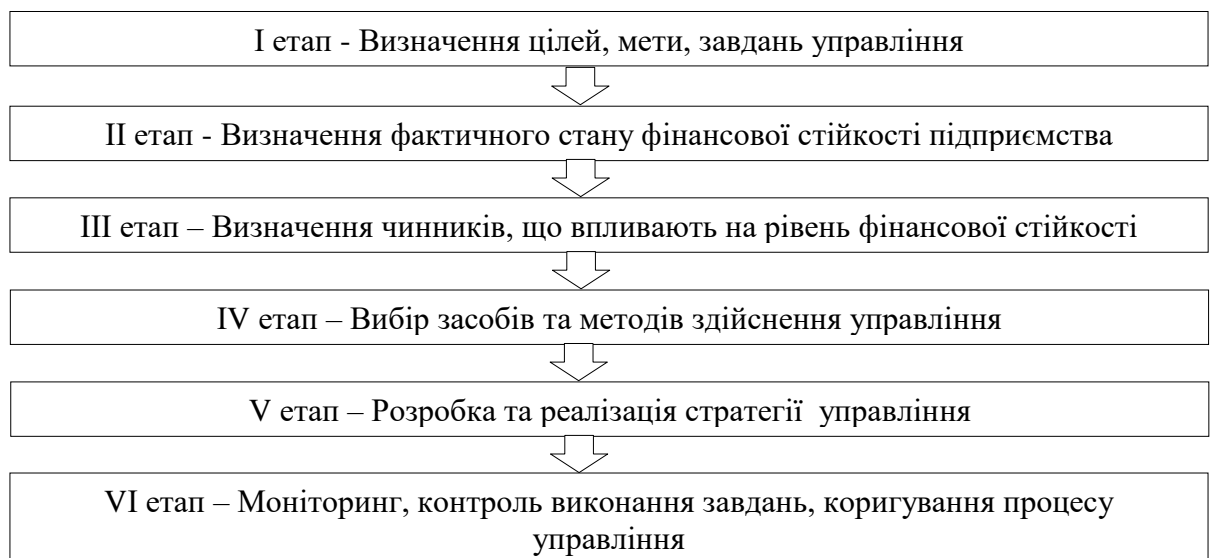


Рисунок 1.3 - Процес управління фінансовою стійкістю підприємства

Відповідно до поставленої мети перед керівництвом підприємства постає низка завдань, що стосується кожної сфери його діяльності. Зокрема, узгодження виробничих і збутових процесів значно підвищує ефективність управління фінансовою стійкістю, оскільки продукція, що виготовляється чи послуги, що надаються підприємством мають задовольняти потреби споживачів як в якісному вираженні так і матеріальному. Деталізована структура визначення цілей і завдань наведена в додатку Б, таблиці Б.1.

Другим етапом проводиться оцінка фактичного стану фінансової стійкості підприємства на основі абсолютних та відносних показників. За допомогою абсолютних показників визначається тип фінансової стійкості підприємства, а саме якими джерелами фінансування забезпечуються запаси і витрати підприємства. Відносні показники визначають співвідношення між власним і позиковим капіталом, рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Ще одним способом оцінки фінансової стійкості є розрахунок інтегрального показника, використання якого дозволить у найбільш короткий термін часу визначити стан фінансової стійкості. Методика розрахунку фінансової стійкості на основі абсолютних, відносних показників та розрахунку інтегрального показника наведена в додатку Б.

Визначення чинників, що здійснюють вплив на рівень фінансової стійкості здійснюють з метою прийняття таких управлінських рішень, які б мінімізували їх вплив. Вибір методів управління фінансовою стійкістю здійснюється з урахуванням інформаційного забезпечення, організації та процесу управління. Заключними етапами процесу управління є безпосередньо реалізація управлінських рішень та оцінка змін, моніторинг фінансових показників підприємства після впровадження заходів.

Варто зазначити, що реалізація цілей і завдань управління здійснюється відповідно сучасної концепції управління, яка передбачає 2 рівні: стратегічний і оперативний.

Оперативний рівень забезпечує безперебійний виробничий процес та кругообіг капіталу. Як критерій ефективності його проведення використовують показники ліквідності та фінансової стійкості. Саме на даному рівні визначають методи зміни аналізу та оцінки чинників, які негативно чи позитивно впливають на розвиток підприємства.

На стратегічному рівні забезпечується конкурентоспроможність підприємства та утримання його позицій на ринку. Критеріями ефективності виступають показники ділової активності та рентабельності. На даному рівні здійснюється оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

З метою оцінки ефективності управління фінансової стійкості на даних рівнях доцільно використовувати методи порівняльного аналізу, метод рейтингової оцінки фінансового стану, середніх величин та ін.. Отже, для підвищення рівня фінансової стійкості необхідно розробити концепцію її забезпечення, яка буде орієнтована на забезпеченні оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, що сприятиме зниженню залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та їх ефективному використанню, що забезпечується за допомогою інструментів фінансового менеджменту. Система забезпечення фінансової стійкості інструментами фінансового менеджменту наведена в додатку Б (рис. Б.1).

Таким чином, безперебійна та прибуткова діяльність підприємства залежить від ефективно організованого процесу управління фінансовою стійкістю, який включає в себе сукупність логічно впорядкованих функцій управління.

Висновки до 1 розділу

Забезпечення фінансової стійкості підприємства є основною умовою провадження ефективної діяльності підприємства, яка передбачає вчасний

розрахунок за поточними зобов'язаннями, достатності фінансових ресурсів для проведення господарської діяльності. Оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом забезпечує максимізацію прибутку, що є основною метою діяльності підприємства.

Фінансова стійкість - це узагальнююча характеристика фінансового стану, що характеризує його спроможність здійснювати ефективну діяльність у довгостроковому періоді, що полягає в дотриманні оптимального співвідношення власних і позикових ресурсів, яке сприятиме максимізації прибутку та забезпеченні добробуту власників і робітників підприємства.

Фінансова стійкість має тісний зв'язок з іншими видами стійкості підприємства: соціальною (кадровою), організаційною, технологічною, маркетинговою, екологічною та ресурсною.

Фінансова стійкість підприємства піддається впливу як зовнішніх так і зовнішніх факторів. Зокрема, до зовнішніх факторів належать наступні: позиція підприємства на ринку, попит споживачів на товари та послуги, дії конкурентів та постачальників на ринку, науково-технологічний прогрес, економічна ситуація в країні, економічна, податкова та фінансово-кредитна політика держави. Особливістю даних факторів є те, що підприємство не може їх змінити. Тому увага в управлінні фінансовою стійкістю спрямована на внутрішні фактори, до яких відносять: склад і структуру майна, співвідношення обсягів власного і позикового капіталу, галузеву приналежність підприємства, асортимент продукції, склад і структуру витрат порівняно із доходами.

Управління фінансовою стійкістю - це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги

2 АНАЛІЗ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ «УКРТАТНАФТА»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності та аналіз фінансового стану ПАТ «Укртатнафта»

Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» є лідером нафтопереробної промисловості України та одним з найбільших виробників нафтопродуктів, до яких належить бензин та дизельне паливо та була створена у 1994 році.

Виробнича потужність підприємства становить 18,6 млн. тонн за рік.

ПАТ «Укртатнафта» здійснює розвиток соціальної сфери, забезпечуючи лікувально-оздоровчими та культурними закладами своїх працівників.

З метою загальної характеристики діяльності підприємства проведемо аналіз основних фінансово-економічних показників, що виконаний на основі фінансової звітності ПАТ «Укртатнафта», яка наведена в додатку Б.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки

Показник	Рік					Відхилення (2018/2014)	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис. грн.	%
Необоротні активи	2 031 155	2 431 212	2 380 722	5 841 351	5 472 521	3 441 366	169,43
Оборотні активи	7 461 130	9 380 318	12 773 751	8 560 959	9 331 024	1 869 894	25,06
Власний капітал	1025125	581980	392701	936596	686210	-338 915	-33,06
Позиковий капітал	8467171	11229575	14761772	13465725	14117347	5 650 176	66,73
Валюта балансу	9492296	11811555	15154473	14402321	14803557	5 311 261	55,95
Чистий дохід	20608001	25625650	23806119	33226757	35849083	15 241 082	73,96
Собівартість	19096587	23174814	22562828	33671153	40821474	21 724 887	113,76

Продовження таблиці 2.1

Показник	Рік					Відхилення (2018/2014)	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис. грн.	%
Чистий прибуток (чистий збиток)	358063	415084	-193485	- 2437417	-350625	-708 688	- 197,9 2

Провівши аналіз таблиці 2.1 зазначимо, що сума необоротних активів в динаміці збільшується на 3441366 тис. грн. або на 169,43 %, що зумовлено зростанням основних засобів та означає розширення виробничого потенціалу підприємства. Оборотні активи у 2018 році склали 9331024 тис. грн., що на 1869894 тис. грн. або на 25,06 % більше за показник 2014 року та вказує на формування більш мобільної структури активів. Величина власного капіталу зменшується за 2014-2018 роки на 338915 тис. грн. або на 33,06 %, що зумовлено збільшенням обсягу непокритого збитку через збиткову діяльність підприємства. Натомість величина позикового капіталу збільшується з 8467171 тис. грн. до 14117347 тис. грн., що свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Валюта балансу у 2018 році становить 14803557 тис. грн., що на 5311261 тис. грн. або на 55,95 % більше за показник 2014 року, що вказує на розширення діяльності підприємства. Збільшення обсягу чистого доходу на 15241082 тис. грн. або на 73,96 %, що вказує на розширення сфер діяльності та зміцнення позиції на ринку. Проте, варто зауважити, що зростання даного показника зумовлено або за рахунок збільшення обсягів виробництва так і за рахунок зростання цін. Собівартість в динаміці зростає на 21724887 тис. грн. або на 113,76 % та у 2018 році становить 40821474 тис. грн., що вказує на збільшення витрат, понесених у процесі виробництва. Протягом 2014-2015 років ПАТ «Укртатнафта» отримувал прибуток у сумі 358063 тис. грн. та 415084 тис. грн. відповідно. Проте протягом 2016-2018 років підприємство

отримувало збиток у сумі 193485 тис. грн., 2437417 тис. грн. та 350625 тис. грн. відповідно.

Наступним кроком проведемо попереднє оцінювання фінансового стану на основі аналізу «золотого правила економіки» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз виконання «золотого правила економіки» ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки

Показники	Темп зростання, %				
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2014/2018
Чистий прибуток, тис. грн.	-15,92	-146,61	-1159,74	-85,61	-197,92
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	24,35	-7,10	39,57	7,89	73,96
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	-43,23	-32,52	138,50	-26,73	-33,06
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	24,43	28,30	-4,96	2,79	55,95

Відповідно до даних, наведених в таблиці 2.2, відмітимо, що «золоте правило економіки» не виконується, оскільки основною умовою його виконання є перевищення темпів зростання чистого прибутку над темпом зростання чистого доходу, власного капіталу та активів. Проте в даному випадку, темп зростання чистого прибутку є від'ємним через отримання збитку, що також спричиняє зменшення середньорічної вартості власного капіталу. Отже, у зв'язку з цим, говорити про економічне зростання даного підприємства не можемо.

Аналіз фінансового стану здійснюється на основі розрахунку показників майнового стану, ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Початковим етапом аналізу фінансового стану є розрахунок показників майнового стану, які характеризують забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва та їх стан (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка показників майнового стану ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки

Показник	Рік					Відхилення (+/-)	
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2014	2018/2017
Коефіцієнт оновлення	0,06	0,05	0,16	0,06	0,07	0,02	0,01
Коефіцієнт вибуття	0,0001	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	-0,0001	-
Коефіцієнт зносу	0,49	0,57	0,58	0,09	0,21	-0,29	0,12
Коефіцієнт придатності	0,51	0,43	0,42	0,91	0,79	0,29	-0,12

На основі проведених розрахунків, що наведені в таблиці 2.3, зазначимо, що коефіцієнт оновлення в динаміці перевищував коефіцієнт вибуття, що вказує на те, що основні засоби оновлюється швидшими темпами, ніж вибувають. Коефіцієнт зносу в динаміці зменшився з 0,49 до 0,21, що вказує на зниження частки непридатних до експлуатації основних засобів з 49 % до 21 %. Відповідно коефіцієнт придатності збільшується з 0,51 до 0,79, що свідчить про покращення майнового стану підприємства.

Аналіз ліквідності ПАТ «Укртатнафта» здійснюється на основі аналізу ліквідності балансу та аналізу відносних показників ліквідності.

Таблиця 2.4 – Склад активів за рівнем ліквідності ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018

Види активів	Рік					Відхилення (2018/2014)	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис. грн.	%
Високоліквідні (A ₁)	153 070	89 047	172 653	104 454	96 661	-56 409	-36,85
Швидколіквідні (A ₂)	4 857 876	6 701 035	8 466 385	5 629 827	5 452 202	594 326	12,23
Повільноліквідні (A ₃)	2 450 184	2 590 236	4 134 713	2 826 678	3 755 161	1 304 977	53,26
Важколіквідні (A ₄)	2 031 166	2 431 237	2 380 722	5 841 362	5 472 533	3 441 367	169,43
Разом	9 492 296	11 811 555	15 154 473	14 402 321	14 803 557	5 311 261	55,95

Відповідно до даних таблиці 2.4 відмітимо, що величина високоліквідних активів зменшилась за аналізований період на 56409 тис. грн. або на 36,85 %, що зумовлено зниженням грошових коштів та їх

еквівалентів та може спричинити погіршення рівня абсолютної ліквідності підприємства. Сума швидко ліквідних активів у 2018 році становить 5452202 тис. грн., що на 594326 тис. грн. або на 12,23 %, що відбулось завдяки зростанню приросту товарної дебіторської заборгованості. Збільшення повільно ліквідних активів на 1304977 тис. грн. або на 53,26 % пов'язано зі зростанням дебіторської заборгованості за розрахунками. Обсяг важко ліквідних активів збільшується на 3441367 тис. грн. або на 169,43 % за рахунок нарощення величини необоротних активів.

Таблиця 2.5 – Склад зобов'язань за терміновістю оплати ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018

Вид зобов'язань	Рік					Відхилення (2018/2014)	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис. грн.	%
Найбільш термінові (П ₁)	3 152 791	4 342 565	7 901 733	5 562 344	6 770 052	3 617 261	114,73
Короткострокові (П ₂)	4 969 237	6 542 557	6 220 184	6 821 950	5 720 355	751 118	15,12
Довгострокові (П ₃)	344 343	344 453	639 855	1 081 431	1 626 940	1 282 597	372,48
Постійні (П ₄)	1 025 125	581 980	392 701	936 596	686 210	-338 915	-33,06
Разом	9 492 296	11 811 555	15 154 473	14 402 321	14 803 557	5 311 261	55,95

Провівши аналіз складу зобов'язань, згрупованих за терміновістю оплати, відмітимо, що найбільш термінові зобов'язання збільшились в динаміці на 3617261 тис. грн. або на 114,73 % завдяки зростанню кредиторської заборгованості за розрахунками. Сума короткострокових зобов'язань збільшується з 4969237 тис. грн. до 5720355 тис. грн. за 2014-2018 роки, що пов'язано зі зростанням товарної кредиторської заборгованості. Довгострокові зобов'язання збільшились в динаміці на 1282597 тис. грн. або на 372,48 % та на кінець 2018 року становили 1626940 тис. грн., що відбулось за рахунок приросту довгострокових зобов'язань. Сума постійних пасивів знизилась на 338915 тис. грн. або на 33,06% через зменшення власного капіталу.

Отже, зіставивши відповідні групи активів, згрупованих за ознакою ліквідності з відповідною групою зобов'язань, згрупованих за терміновістю оплати визначимо ліквідність балансу ПАТ «Укртатнафта» (табл. 2.6)

Таблиця 2.6 – Аналіз ліквідності балансу ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
За 1 групою (А1-П1)	-2 999 721	-4 253 518	-7 729 080	-5 457 890	-6 673 391
За 2 групою (А2-П2)	-111 361	158 478	2 246 201	-1 192 123	-268 153
За 3 групою (А3- П3)	2 105 841	2 245 783	3 494 858	1 745 247	2 128 221
За 4 групою (А4-П4)	1 006 041	1 849 257	1 988 021	4 904 766	4 786 323

Отже, баланс вважається ліквідним, якщо виконуються наступні умови: $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$. Проте, перша умова ліквідності не виконується, оскільки найбільш термінові зобов'язання перевищують найбільш ліквідні активи. Невиконання 2-ої умови пов'язано з перевищенням короткострокових зобов'язань над швидко ліквідними активами. Виконання 3-ої умови ліквідності може свідчити про перспективну ліквідність, проте спостерігаємо порушення 4-ої умови, яка є гарантом мінімальної умови фінансової стійкості, а отже наявності власного оборотного капіталу. Тому, можемо стверджувати, що баланс ПАТ «Укртатнафта» не є ліквідним.

Провівши аналіз відносних показників ліквідності підприємства, що наведені на рисунку 2.1, зазначимо, що коефіцієнт покриття протягом аналізованого періоду не відповідав нормативному значенню (1,5-2,0), що означає недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом 2014-2018 років коливається в межах 0,35-0,56, що означає, що частка поточних зобов'язань, що може бути погашена за рахунок високоліквідних та швидко ліквідних активів становить 35-56 %. Значення даного показника є меншим за норматив (0,8-1,0). Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого періоду має досить низьке значення, яке не відповідає нормативному (0,25-0,3) та у

2018 становить 0,01, тобто лише 1 % поточних зобов'язань підприємство зможе погасити за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів.

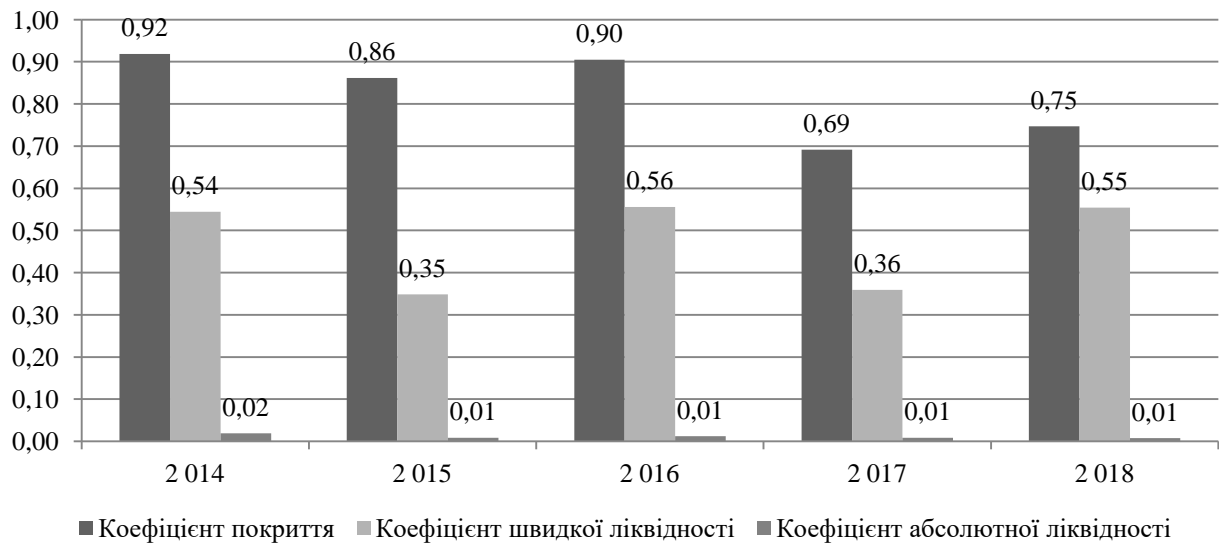


Рисунок 2.1 – Динаміка показників ліквідності ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки

Аналіз ділової активності ПАТ «Укртатнафта» здійснюється з метою оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів (табл. 2.7)

Таблиця 2.7 – Динаміка показників ділової активності ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018

Показники	Рік					Відхилення (+/-) 2018/2014
	2014	2015	2016	2017	2018	
Коефіцієнт оборотності активів	2,2	2,2	1,6	2,3	2,4	0,2
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	20,1	44,0	60,6	35,5	52,2	32,1
Коефіцієнт оборотності запасів	6,8	5,1	5,3	8,5	15,0	8,3
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,8	6,9	3,1	7,7	5,3	0,4
Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дн.	75	52	116	47	69	-6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,7	4,0	3,3	3,5	4,2	0,6

Продовження таблиці 2.7

Показники	Рік	Відхилення
-----------	-----	------------

	2014	2015	2016	2017	2018	(+/-) 2018/2014
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дн.	98	91	110	102	85	-13
Тривалість операційного циклу, дн.	128	122	184	90	92	-35
Тривалість фінансового циклу, дн.	30	31	73	-13	7	-22

Відносно показників ділової активності ПАТ «Укртатнафта», можемо зазначити, що коефіцієнт оборотності активів в динаміці збільшується на 0,2 та у 2018 році становить 2,4, що означає збільшення суми грошових одиниць реалізованої продукції, що принесла кожна одиниця активів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу збільшується з 20,1 у 2014 році до 52,2 у 2018 році, що відповідає бажаній тенденції показника. Коефіцієнт оборотності запасів збільшується на 8,3 за 2014-2018 роки, що свідчить про зниження величини неліквідних статей оборотних активів, що сприяє покращенню їх структури. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшується з 4,8 у 2014 році до 5,3 у 2018 році, що свідчить про своєчасне погашення покупцями заборгованості та скорочення комерційного кредиту, що надає підприємство. Відповідно термін погашення дебіторської заборгованості зменшився за 2014-2018 роки на 6 днів. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має аналогічну тенденцію до збільшення з 3,7 до 4,2 за аналізований період, що вказує на покращення розрахунків з постачальниками та іншими кредиторами, що відображається на зниженні терміну їх оборотності з 98 днів до 85 днів. Варто відмітити, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості перевищує коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, що є позитивною динамікою в проведенні розрахунків. Операційний цикл зменшився в динаміці з 128 днів у 2014 році до 92 днів у 2018 році, що означає зниження інтервалу часу протягом якого здійснюється виробництво продукції, її продаж та оплата. Протягом 2014-2018 років фінансовий цикл перевищує 0 (виключення становить 2017 рік), що означає виникнення потреби підприємства у додатковому залученні

позикового капіталу та характеризує період часу, протягом якого власні оборотні кошти здійснюють один оборот.

Аналіз показників рентабельності надає змогу оцінити фінансові результати діяльності підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка показників рентабельності ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018

Показники	Рік					Відхилення	
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2014	2018/2017
Рентабельність активів	0,04	0,04	-0,01	-0,17	-0,02	-0,06	0,15
Рентабельність власного капіталу	0,35	0,71	-0,49	-2,60	-0,51	-0,86	2,09
Чиста рентабельність продажів	0,02	0,02	-0,01	-0,07	-0,01	-0,03	0,06
Рентабельність продукції	0,02	0,02	-0,01	-0,07	-0,01	-0,03	0,06

Провівши аналіз показників рентабельності зазначимо, що виходячи з розрахунків, наведених в таблиці 2.8, відмітимо, що дане підприємство було рентабельним лише протягом 2014-2015 років. У зв'язку з тим, що протягом 2016-2018 років були отримані збитки, рентабельність підприємства має від'ємні значення, зокрема у 2018 році на 1 грн. активів припадає 0,02 грн. чистого збитку, на 1 грн. власного капіталу – 0,51 грн. чистого збитку, на 1 грн. чистого доходу – 0,01 грн. чистого збитку та на 1 грн. собівартості – 0,01 грн. чистого збитку.

Таким чином, на основі аналізу фінансового стану відмітимо, що майновий стан підприємства є задовільним, оскільки частка зношеного обладнання становить лише 21 %. Проте підприємство має проблеми з ліквідністю, а саме недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. Протягом 2016-2018 років ПАТ «Укртатнафта» було збитковим, тому керівництву підприємства необхідно вжити заходів щодо покращення платоспроможності та рентабельності.

2.2 Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта»

Аналіз фінансової стійкості проведемо за двома напрямками: визначення типу фінансової стійкості на основі абсолютних показників (табл. 2.9) та розрахунок відносних показників фінансової стійкості (табл. 2.10).

Таблиця 2.9 – Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки, тис. грн.

Показники	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Джерела власних коштів	1025125	581980	392701	936596	686210
Необоротні активи	2031155	2431212	2380722	5841351	5472521
Наявність власних оборотних коштів	-1006030	-1849232	-1988021	-4904755	-4786311
Довгострокові позикові кошти	344343	344453	639855	1081431	1626940
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	-661687	-1504779	-1348166	-3823324	-3159371
Короткострокові позикові кошти	8122828	10885122	14121917	12384294	12490407
Загальна величина основних джерел формування запасів	7461141	9380343	12773751	8560970	9331036
Загальна величина запасів і витрат	3037489	4999301	4458807	3931345	2384198
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	-4043519	-6848533	-6446828	-8836100	-7170509
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	-3699176	-6504080	-5806973	-7754669	-5543569
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	4423652	4381042	8314944	4629625	6946838
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	0;0;1	0;0;1	0;0;1	0;0;1	0;0;1
Тип фінансової стійкості	нестійкий	нестійкий	нестійкий	нестійкий	нестійкий

Відповідно до даних, наведених у таблиці 2.9, протягом аналізованого періоду підприємство відчувало потребу у власному оборотному капіталі для

фінансування господарської діяльності, тобто запаси і витрати фінансуються за рахунок усіх джерел формування фінансових ресурсів, що вказує на нестійкий тип фінансової стійкості, за якого порушується платоспроможність.

Таблиця 2.10 – Динаміка відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта» за 2014-2018 роки

Показники	Рік					Відхилення (+/-) 2018/2014
	2014	2015	2016	2017	2018	
Показники ступеню фінансової незалежності						
Коефіцієнт автономії	0,11	0,05	0,03	0,07	0,05	-0,06
Коефіцієнт фінансування	8,26	19,30	37,59	14,38	20,57	12,31
Коефіцієнт фінансового важеля	0,89	0,95	0,97	0,93	0,95	0,06
Коефіцієнт покриття інвестицій	0,14	0,08	0,07	0,14	0,16	0,01
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,25	0,37	0,62	0,54	0,70	0,45
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,96	0,97	0,96	0,92	0,88	-0,07
Показники стану оборотних засобів						
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,09	-0,16	-0,11	-0,45	-0,34	-0,25
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними джерелами	2,96	8,59	11,35	4,20	3,47	0,51
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,65	-2,59	-3,43	-4,08	-4,60	-3,96
Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу	-0,23	-0,06	-0,13	-0,03	-0,03	0,20

Аналіз таблиці 2.9 дає можливість зробити висновок, що підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування та низький рівень фінансової автономії, оскільки коефіцієнт автономію, що визначає частку власного капіталу у загальній структурі капіталу, зменшується з 0,11 до 0,05,

тобто питома вага власного капіталу зменшується з 11 % до 5 %, що є негативною тенденцією, так як нормативне значення даного показника має перевищувати 0,5.

Так, коефіцієнт фінансування в динаміці збільшується з 8,26 до 20,57, що означає збільшення позикового капіталу, що припадає на 1 грн. власного капіталу, тобто залежність підприємства від позикового капіталу збільшилась.

Збільшення коефіцієнта фінансового важеля на 0,06 за аналізований період вказує на зростання частки позикового капіталу у структурі капіталу.

Коефіцієнт покриття інвестицій становить 0,16, що на 0,02 менше за показник 2014 року та свідчить, що частка власного капіталу і довгострокових зобов'язань у 2018 році складає 16 %, тоді як нормативне значення даного показника має бути в межах 0,75-0,9.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів збільшується з 0,25 до 0,70 за 2014-2018 роки, що вказує на збільшення частки довгострокових позикових коштів при фінансуванні капітальних вкладень.

Основну частку у структурі позикового капіталу займають поточні зобов'язання, про що свідчить динаміка коефіцієнта короткострокової заборгованості, значення якого у 2018 році становить 0,88, тобто частка поточних зобов'язань становить 88 % у загальній структурі позикового капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом аналізованого періоду має значення < 0 , що вказує на потребу підприємства у власному оборотному капіталі.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними джерелами збільшується з 2,96 до 3,47 за аналізований період, що свідчить про достатність власних джерел для фінансування запасів і витрат.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшується з -0,65 до -4,6 за 2014-2018 роки, що зумовлено нестачею власного оборотного капіталу на підприємстві та означає, що для фінансування оборотних активів

здійснюється за рахунок поточних зобов'язань, оскільки власний капітал і кошти, які залучені на довгостроковій основі спрямовані на фінансування необоротних активів. Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу має аналогічну динаміку та протягом аналізованого періоду не перевищує 0.

Наступним кроком проаналізуємо фінансову стійкість підприємства на основі розрахунку інтегрального показника (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості ПАТ «Укртатнафта»

Показник	Рік					Відхилення (+/-)	
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2014	2018/2017
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,25	0,37	0,62	0,54	0,70	0,45	0,17
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	2,96	8,59	11,35	4,20	3,47	0,51	-0,72
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	8,26	19,30	37,59	14,38	20,57	12,31	6,20
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,14	0,10	0,08	0,34	0,30	0,16	-0,04
Коефіцієнт постійного активу	1,98	4,18	6,06	6,24	7,97	5,99	1,74
Інтегральний показник	x	1,52	0,33	-0,50	-0,01	x	0,49

Протягом 2015-2016 року значення інтегрального показника перевищувало 0, що свідчить про підвищення фінансової стійкості, проте протягом наступних періодів значення даного показника зменшувалось до -0,01 у 2018 році, що свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, аналіз фінансової стійкості дає змогу зробити висновок, що підприємство має нестійкий тип фінансової стійкості, який передбачає фінансування запасів і витрат за рахунок усіх наявних джерел фінансових ресурсів. ПАТ «Укртатнафта» має високу залежність від позикового капіталу, оскільки частка власного капіталу на кінець 2018 року становить лише 5 % у загальній структурі капіталу. Отже, виникає потреба у оптимізації структури капіталу підприємства.

2.3 Шляхи удосконалення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Укртатнафта»

Для оптимізації структури капіталу досліджуваного підприємства ми використали такий інструмент, як структурне моделювання. Першим, хто почав розвивати даний напрямок у світі, став професор та директор Інституту з підвищення кваліфікації в галузі інтеграційних наук (Institute for Advanced Study in the Integrative Sciences) при державному університеті ім. Дж. Мейсона (George Mason University), Вірджинія Дж. Варфілд. В 1973 р., ґрунтуючись на основах дискретної математики, вчений розробив методологію моделювання структурними рівняннями, яка дозволяє досліджувати різноманітні складні системи на основі виявлення прихованих зв'язків між ними. Перші резонансі наукові роботи Дж. Варфілда, де він використав розроблену методологію, були присвячені аналізу комплексних соціально-економічних систем. Довгий час дана методика була закритою для широкого загалу, так як вважалася дуже складною, починаючи від етапу формування вхідних даних, закінчуючи процесом інтерпретації отриманих результатів. Пізніше, коли необхідні математичні розрахунки було автоматизовано за допомогою спеціального програмного забезпечення, висока вартість подібних продуктів стала новою перешкодою для

популяризації даного методу моделювання. Проте сьогодні ці проблеми відійшли на другий план і з упевненістю можна сказати, що використання структурного моделювання є одним із найпопулярніших методів наукових досліджень в різних сферах людського життя.

Серед основних задач, для яких сучасні науковці застосовують структурне моделювання, виділяють наступні:

- причинне моделювання або аналіз шляхів (встановлення між змінними причинних взаємозв'язків, перевірка гіпотез причинності, визначення явних і латентних (неявних змінних);
- факторний аналіз (визначення структури факторних навантажень та кореляційних зв'язків між факторами);
- факторний аналіз другого порядку (даний аналіз є модифікацією попереднього і дозволяє побудувати кореляційну матрицю між загальними факторами);
- регресійні моделі (аналіз коефіцієнтів регресії за умови, що вони можуть бути зафіксовані і дорівнювати один одному, розглядається як модифікований багатовимірний лінійний регресійний аналіз);
- моделювання коваріаційної структури (перевірка гіпотези про те, що коваріаційна матриця має певний вигляд, що означає про рівність / нерівність дисперсій досліджуваних змінних);
- моделювання кореляційної структури (перевірка гіпотези про те, що кореляційна матриця має певний вигляд);
- моделювання структури середніх (одночасний аналіз дисперсій і коваріацій).

Таким чином, структурне моделювання дозволяє виявити деякі приховані фактори, зв'язки між якими з певною мірою точності пояснюють структуру досліджуваного явища.

З точки зору математичного представлення систем структурних рівнянь виділяють системи незалежних (2.1) та взаємозалежних (рекурсивних, спільних, одночасних) (2.2) рівнянь.

Перший крок. Візуальне формування моделі.

На першому кроці необхідно за допомогою візуальних інструментів, зазвичай графічно (діаграма шляхів), представити структуру залежностей між явними і латентними змінними. Це потрібно для того, щоб чітко розуміти характер складності моделі, що спрощує процес введення необхідних параметрів під час обчислення в спеціальному програмному забезпеченні.

Другий крок. Програмна формалізація моделі.

Після того, як було графічно представлено структуру взаємозв'язків в моделі, можна переходити до програмної реалізації. На другому кроці необхідно задати всі обов'язкові параметри для обчислення.

Третій крок. Перший етап програмної перевірки відповідності моделі.

На цьому кроці у відповідному модулі програмного забезпечення, в якому відбувається побудова структурних рівнянь, автоматично проводиться перевірка отриманих дисперсій і коваріацій. Якщо вони задовольняють всім вимогам процесу дослідження, то програма перейде до наступного кроку.

Четвертий крок. Опрацювання одержаних результатів моделі.

Даний крок передбачає підстановку одержаних структурних коефіцієнтів моделі та залишкових величин в загальну форму представлення структурних залежностей між змінними.

П'ятий крок. Оцінка якості моделі.

На п'ятому заключному етапі на основі набору різних статистичних показників відбувається оцінка якості побудованої моделі і перевіряється адекватність отриманих результатів.

Метою даного дослідження є визначення особливостей управління власним та залученим капіталом підприємства ПАТ «Укртатнафта» з урахуванням максимізації його фінансового результату.

Структурне моделювання в цьому випадку використовуватиметься для того, щоб визначити оптимальний обсяг позикового капіталу, необхідного для успішної діяльності підприємства. Відповідно до зазначених вище кроків

процесу структурного моделювання, необхідно візуалізувати систему зв'язків між змінними. Фактично буде побудовано модель, де визначатиметься оптимальний обсяг позикового капіталу (EC) з урахуванням власного капіталу (IC) та чистого фінансового результату - прибутку (збитку) (FR). Перераховані змінні в системі структурних рівнянь виконуватимуть роль латентних змінних, візуальне представлення між якими зображено на наступних рисунках (рис. 2.2).

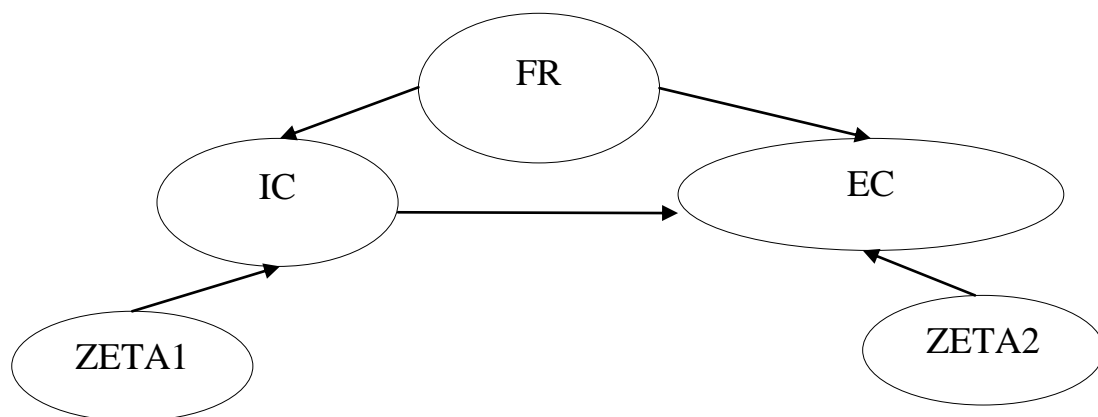


Рисунок 2.2 – Регресійні залежності між латентними змінними для першої моделі, де $ZETA1$, $ZETA2$ – залишкові величини

Програмна формалізація побудованих моделей відбуватиметься за допомогою використання програмного пакету STATISTICA 10. Проведемо програмну реалізацію паралельно для двох моделей. Процес визначення явних і латентних змінних представлено на рис. 2.3.

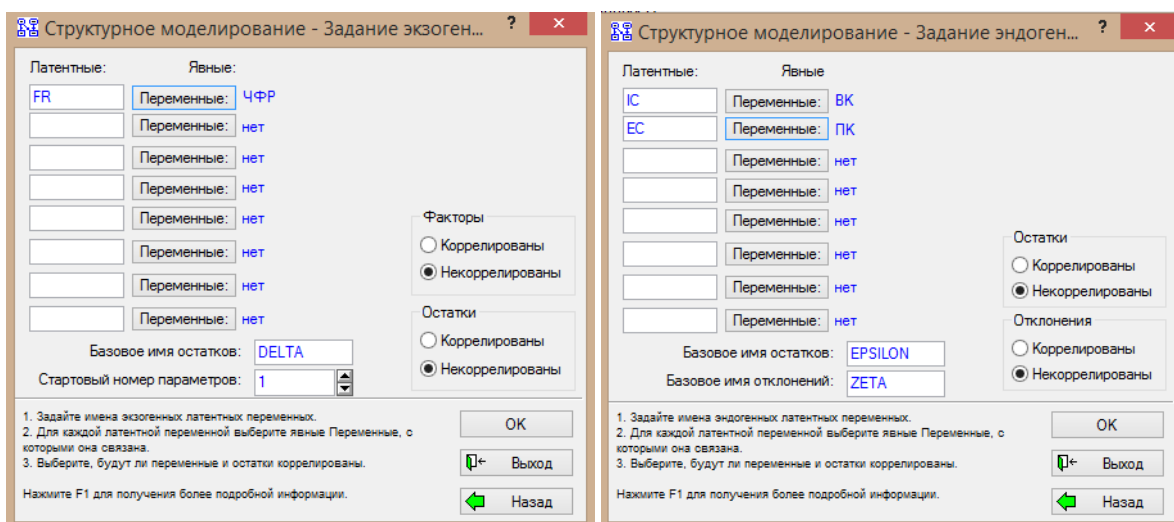


Рисунок 2.3 – Визначення явних та латентних змінних моделі

На наступному кроці потрібно задати структурні залежності між змінними для обох моделей (2.4), виходячи із їхнього графічного представлення.

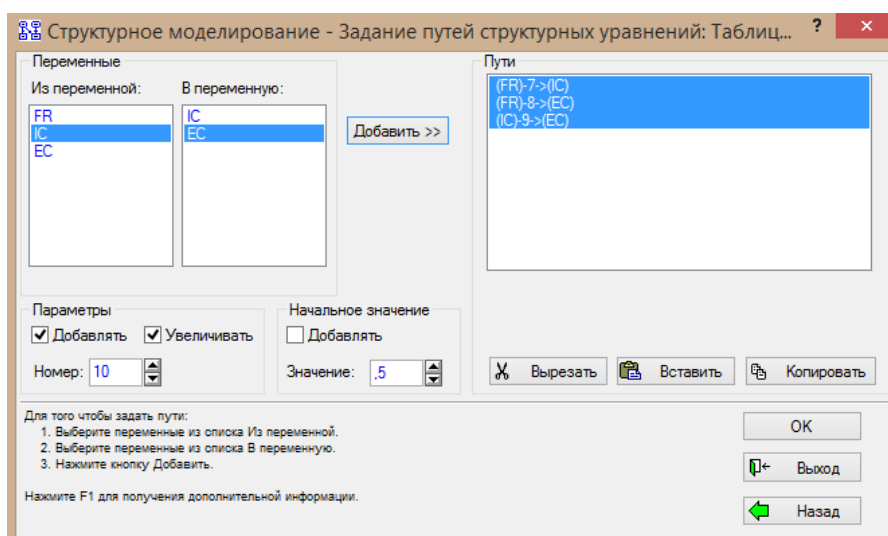


Рисунок 2.4 – Визначення явних та латентних змінних моделі

Отримаємо наступний вигляд моделі структурних рівнянь для обох випадків (рис. 2.5).

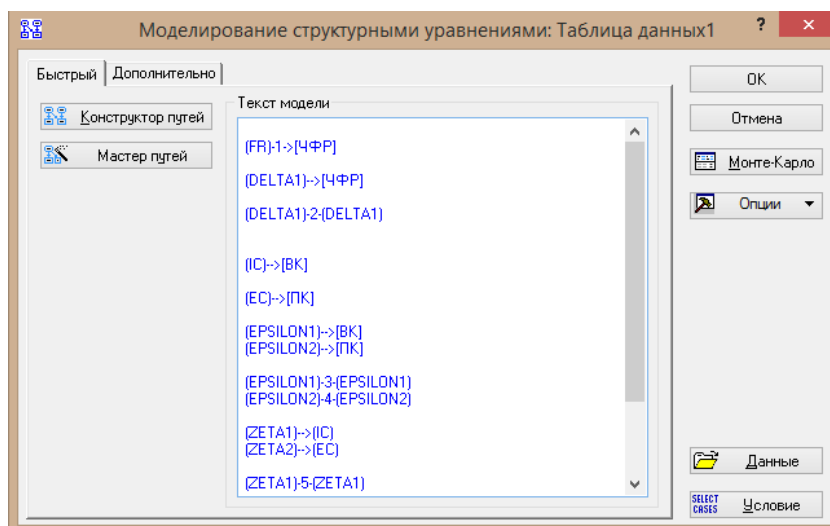


Рисунок 2.5 – Загальний вигляд моделі структурних рівнянь для обох випадків

Унаслідок всіх необхідних налаштувань, було одержано наступні результати моделювання (рис. 2.6).

	Оценки модели (Таблица данных1)			
	Оценка Параметра	Стандартн. Ошибка	T Статистика	Вероятн. Уровень
(fr)-1->[ЧФР]	2975,185	1071,050	2,778	0,005
(DELTA1)-->[ЧФР]				
(DELTA1)-2-(DELTA1)	32734,751	1082623,824	0,030	0,976
(ic)-->[БК]				
(ec)-->[ПК]				
(EPSILON1)-->[БК]				
(EPSILON2)-->[ПК]				
(EPSILON1)-3-(EPSILON1)	71388,017	437202,662	0,163	0,870
(EPSILON2)-4-(EPSILON2)	0,500	0,000		
(ZETA1)-->(ic)				
(ZETA2)-->(ec)				
(ZETA1)-5-(ZETA1)	4708,807	0,000		
(ZETA2)-6-(ZETA2)	1044888,131	741036,155	1,410	0,159
(fr)-7->(ic)	-1885,156	690,506	-2,730	0,006
(fr)-8->(ec)	266,214	0,000		
(ic)-9->(ec)	0,493	0,279	1,769	0,077

Рисунок 2.6 – Результати структурного моделювання

Таким чином, відповідно до отриманих результатів в першому стовпці представленої таблиці на рис. 2.6 можна сформулювати систему рівнянь (2.3).

$$\begin{cases} EC = 266,2FR + 0,493IC + 10448881 \\ IC = -1885,156FR + 4708,807, \\ BK = IC + 71388017, \\ PK = EC + 0,5. \end{cases} \quad (2.3)$$

Провівши ряд математичних перетворень систем рівнянь для визначення оптимального обсягу позикового капіталу, отримаємо наступну систему рівнянь (2.4).

$$\begin{cases} EC = 266,2FR + 0,439BK - 100969381 \\ EC = \frac{BK}{PK} \cdot 100\%, \\ EC = \frac{BK}{\overline{PK}\%_{серед}} / 100. \end{cases} \quad (2.4)$$

Для оцінки якості побудованих моделей три основних показники: максимум косинуса залишків, індекс RMS та матрицю-рефлектор.

Критерій максимуму косинуса залишків показує на скільки якісно зійшовся процес ітерації. Якщо значення даного показника є близьким до нуля, це означає успішне завершення процесу ітерацій.

За допомогою індексу RMS оцінюється якість підгонки моделі. Підгонка моделі вважається якісною, якщо даний індекс менший ніж 0,05. У випадку, якщо значення індексу перевищує 0,1, то це означає, що побудована модель неадекватно описує дані.

Матриця-рефлектор використовується для перевірки моделі на стійкість до зміни масштабу вимірювання вхідних даних. Модель вважається більш стійкою, якщо значення елементів даної матриці наближаються одне до одного.

Проаналізувавши обидві моделі, можна зробити висновок, що отримані результати є адекватними і можуть бути використані для подальших досліджень.

Новий масив одержаних показників недержавного фінансування сільського господарства України в розрізі кредитування та агрострахування сектору представлені в табл. 2.11.

Таблиця 2.12– Змодельовані значення обсягу позикового капіталу для ПАТ «Укртатнафта»

Рік	Власний капітал (тис. грн.)	Змодельоване значення позикового капіталу (тис грн.)
2014	1025125	384214,93
2015	581980	218125,01
2016	392701	147183,60
2017	936596	351034,42
2018	686210	257190,22

Як бачимо із наведеної таблиці обсяг залучених коштів повинен складати не більше 27%, а власний капітал, відповідно, - 73%. Отриманий результат дає можливість зробити висновок щодо недостатньої якості управління пасивами підприємства внаслідок чого воно сьогодні зазнає фінансових збитків.

Висновки до 2 розділу

На основі аналізу фінансового стану відмітимо, що майновий стан підприємства є задовільним, оскільки частка зношеного обладнання становить лише 21 %. Проте підприємство має проблеми з ліквідністю, а саме недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. Протягом 2016-2018 років ПАТ «Укртатнафта» було збитковим, тому керівництву підприємства необхідно вжити заходів щодо покращення платоспроможності та рентабельності.

Аналіз фінансової стійкості дає змогу зробити висновок, що підприємство має нестійкий тип фінансової стійкості, який передбачає фінансування запасів і витрат за рахунок усіх наявних джерел фінансових

ресурсів. ПАТ «Укртатнафта» має високу залежність від позикового капіталу, оскільки частка власного капіталу на кінець 2018 року становить лише 5 % у загальній структурі капіталу. Отже, виникає потреба у оптимізації структури капіталу підприємства.

На основі проведених економіко-математичних розрахунків було виявлено, що оптимальна структура капіталу, за якої підприємство здійснюватиме прибуткову діяльність становить: 27 % позиковий капітал та 73 % власний капітал. Отриманий результат дає можливість зробити висновок щодо недостатньої якості управління пасивами підприємства внаслідок чого воно сьогодні зазнає фінансових збитків.

ВИСНОВКИ

Забезпечення фінансової стійкості підприємства є основною умовою провадження ефективної діяльності підприємства, яка передбачає вчасний розрахунок за поточними зобов'язаннями, достатності фінансових ресурсів для проведення господарської діяльності. Оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом забезпечує максимізацію прибутку, що є основною метою діяльності підприємства.

Що стосується визначення поняття «фінансова стійкість», то на сучасному етапі розвитку економічної теорії не існує єдиного підходу щодо його трактування. Як засвідчили дослідження економічної літератури, при визначенні фінансової стійкості можна виділити 3 підходи: деталізований (фінансова стійкість розглядається як певний стан активів і пасивів, яких достатньо для розрахунку за поточними зобов'язаннями, тобто за якого підприємство є платоспроможним); результативний (економічний чи фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна та прибуткова господарська діяльність або такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство здійснюючи їх використання та маневрування, забезпечує безперервний процес виробничо-торговельної діяльності та витрати на його розширення) та системний підхід (комплексного поняття, яке відображає фінансовий стан підприємства, за якого взаємодіють всі системи фінансових відносин, створюючи відповідний ефект, що виражається у прибутковості підприємства, його здатності здійснити погашення зобов'язань та інвестиційній привабливості).

Таким чином, фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, за якого досягається оптимальний рівень фінансової автономії, забезпечується платоспроможність та безперебійна діяльність підприємства. При тому, необхідно враховувати вплив зовнішніх і

внутрішніх факторів, проводити постійних їх моніторинг та розробляти стратегію розвитку підприємства з урахуванням їх впливу.

Існування значного переліку чинників впливу на фінансову стійкість зумовлює необхідність їх моніторингу та розробку заходів щодо мінімізації їх впливу. Зокрема чинники можна поділити на внутрішні (екзогенні) та зовнішні (ендогенні). До екзогенних чинників належать загальноекономічні (зниження економічного зростання в країні, зростання інфляції, зниження платоспроможності покупців, зростання безробіття), ринкові (зниження попиту, зростання пропозиції товарів та послуг, зниження фондового ринку та нестабільність валютного курсу), природні (кліматичні умови) та інші (політична нестабільність). Ендогенні чинники включають операційні (неефективний маркетинг, виробничий та управлінський менеджмент), інвестиційні (відсутність інвестицій) та фінансові (висока частка позикового капіталу).

Управління фінансовою стійкістю – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги.

Управління фінансовою стійкістю здійснюється в певній послідовності та починається з визначення мети та основних напрямів діяльності підприємства. Наступним кроком є визначення фактичного стану фінансової стійкості та чинників, що на неї впливають. Після отриманих результатів обирають засоби та методи управління, розробляють та реалізують стратегію управління. Останнім етапом є моніторинг отриманих змін після впровадження заходів.

Як зазначив аналіз основних фінансових показників, сума чистого доходу ПАТ «Укртатнафта» в динаміці збільшується, що вказує на зростання обсягу продажів продукції. Натомість протягом 2016-2018 років

підприємство отримувало збитки, що пов'язано з неоптимальною структурою витрат. Обсяг майна підприємства за аналізований період збільшився на 5311261 тис. грн. або на 55,95 %, що відбулось за рахунок нарощення необоротних активів на 169,4 % та оборотних активів на 25,06 %. Негативна динаміка спостерігається за власним капіталом, який зменшується на 33,06 % через збиткову діяльність. В той час зростає сума позикового капіталу.

На основі аналізу фінансового стану відмітимо, що майновий стан підприємства є задовільним, оскільки частка зношеного обладнання становить лише 21 %. Проте підприємство має проблеми з ліквідністю, а саме недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. Протягом 2016-2018 років ПАТ «Укртатнафта» було збитковим, тому керівництву підприємства необхідно вжити заходів щодо покращення платоспроможності та рентабельності.

Аналіз фінансової стійкості дає змогу зробити висновок, що підприємство має нестійкий тип фінансової стійкості, який передбачає фінансування запасів і витрат за рахунок усіх наявних джерел фінансових ресурсів. ПАТ «Укртатнафта» має високу залежність від позикового капіталу, оскільки частка власного капіталу на кінець 2018 року становить лише 5 % у загальній структурі капіталу. Отже, виникає потреба у оптимізації структури капіталу підприємства.

На основі проведених економіко-математичних розрахунків було виявлено, що оптимальна структура капіталу, за якої підприємство здійснюватиме прибуткову діяльність становить: 27 % позиковий капітал та 73 % власний капітал. Отриманий результат дає можливість зробити висновок щодо недостатньої якості управління пасивами підприємства внаслідок чого воно сьогодні зазнає фінансових збитків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова І. М. Методи та фактори управління фінансовою стійкістю підприємств [Електронний ресурс] / І. М. Абрамова // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 12. - С. 146-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_12_20
2. Абрамова І. М. Управління запасом фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / І. М. Абрамова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2014. - № 2. - С. 30-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2014_2_7
3. Абрамчук М. Ю. Систематизація підходів до визначення економічної сутності поняття "фінансова стійкість підприємства" [Електронний ресурс] / М. Ю. Абрамчук, А. О. Сокур // Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка. - 2014. - № 3. - С. 102-107. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2014_3_12
4. Абрютина М. С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : 3-е изд., доп.и перераб. / М. С. Абрютина, А. В. Грачев. – М. : Дело и Сервис, 2001. – 172 с.
5. Андрущенко І. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємства в межах концепції оцінювання його життєздатності [Електронний ресурс] / І. Є. Андрущенко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2015. - № 6. - С. 44-47. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2015_6_12
6. Басюк Т. П. Забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного економічного середовища [Електронний ресурс] / Т. П. Басюк, В. А. Малінов // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 6. - С. 79-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_6_21
7. Бержанір І. А. Діагностика фінансової стійкості підприємств України [Електронний ресурс] / І. А. Бержанір // Інноваційна економіка. -

2013. - № 10. - С. 34-39. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_10_7

8. Беленцов В. М. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість і безпеку конкурентного потенціалу підприємств [Електронний ресурс] / В. М. Беленцов, В. О. Артеменко, Я. Р. Ярема // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2012. - Вип. 31(1). - С. 266-269. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31\(1\)__58](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2012_31(1)__58)

9. Бланк И.А. Словарь- справочник финансового менеджера. Киев, 2001. 481 с.

10. Василюк М. Необхідність аналізу фінансової стійкості підприємства задля забезпечення стабільності його функціонування [Електронний ресурс] / М. Василюк, В. Шкроміда // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 11(2). - С. 79-82. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11\(2\)__16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11(2)__16)

11. Васильєв О. В. Методи прогнозування фінансової стійкості підприємства в умовах кризи [Електронний ресурс] / О. В. Васильєв, В. В. Гой // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. - Вип. 17. - С. 116-121. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_25

12. Вердиева Ю. Н. Управление финансово-экономической устойчивостью предприятия в условиях экономического кризиса / Ю. Н. Вердиева // Вологдинские чтения. – 2009. – № 74. – С. 86–89.

13. Весельська К. Методика визначення коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / К. Весельська // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 10(4). - С. 31-32. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10\(4\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10(4)__8)

14. Гапак Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий

вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 1. - С. 191-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2014_1_39

15. Гнушева І. Сучасні підходи до визначення та оцінки фінансової стійкості підприємства / І. Гнушева, Д. Русских // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8, Ч. 2 – С. 86-90.

16. Головка О. Г. Сучасні проблеми та перспективи управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / О. Г. Головка, О. Є. Ковальов, О. О. Губарев // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2014. - № 1. - С. 48-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2014_1_13

17. Гончар В. Г. Порівняння фінансової стійкості підприємств на основі найбільш поширених показників [Електронний ресурс] / В. Г. Гончар // Економіка та держава. - 2015. - № 10. - С. 87-92. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_10_23

18. Гринів Б. В. Деякі проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Б. В. Гринів // Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна. - 2014. - Вип. 44. - С. 123-127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_26

19. Дехтяр Н. А. Оцінка фінансової стійкості підприємства із застосуванням методів економіко-математичного моделювання [Електронний ресурс] / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека, К. В. Черніговець // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 1. - С. 195-199. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_есon_2016_21_1_45

20. Довбня С. Б. Оптимізація фінансування як засіб підвищення фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / С. Б. Довбня, Т. М. Разгоняєва // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2014. - № 1. - С. 88-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2014_1_13

21. Докієнко Л. М. Методологічні принципи управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі / Л. М. Докієнко // Вісник КНТЕУ. – 2004. – № 2. – С. 63–75.
22. Домбровська Л. В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу [Електронний ресурс] / Л. В. Домбровська. // Ефективна економіка. - 2014. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_7
23. Єлецьких С. Я. Удосконалення процесу управління фінансово стійким розвитком промислового підприємства [Електронний ресурс] / С. Я. Єлецьких // Економіка промисловості. - 2012. - № 3-4. - С. 74-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2012_3-4_13
24. Єлецьких С. Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі темпових показників ефективності його розвитку [Електронний ресурс] / С. Я. Єлецьких // Економічний аналіз. - 2014. - Т. 18(1). - С. 183-187. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18\(1\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18(1)_27)
25. Єфремова Н. Ф. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства та фактори впливу на її рівень [Електронний ресурс] / Н. Ф. Єфремова, О. В. Золотарьова, К. Недашківська // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 15. - С. 46-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_15_14
26. Захарченко В. І. Підвищення фінансової стійкості підприємства в процесі науково-технологічного розвитку [Електронний ресурс] / В. І. Захарченко, М. О. Дамаскін // Економіка: реалії часу. - 2014. - № 2. - С. 14-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2014_2_4
27. Заюкова М. С. Фінансова стійкість та її забезпечення на підприємствах м'ясної промисловості АПК : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / Вінницький державний технічний університет. – К., 2003. – 27 с.
28. Ігнатишин М. В. Фінансова стійкість підприємства як гарантія забезпечення платоспроможності [Електронний ресурс] / М. В. Ігнатишин, О. В. Алтухова // Науковий вісник Мукачівського державного університету.

Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 2. - С. 104-112. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2014_2_21

29. Іонін Є. Є. Індикатори фінансової стійкості підприємства як інструмент ранньої діагностики банкрутства [Електронний ресурс] / Є. Є. Іонін // Финансы, учет, банки. - 2016. - Вып. 1. - С. 11-20. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fub_2016_1_3

30. Кальченко О. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / О. Кальченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2016. - № 2. - С. 320-326. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpeu_2016_2_42

31. Капкайкіна Є. В. Забезпечення фінансової стійкості підприємств в Україні [Електронний ресурс] / Є. В. Капкайкіна // Вісник ДДФА. Економічні науки. - 2014. - № 1. - С. 161-169. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_1_23

32. Карпець О. С. Моделі оцінки фінансової стійкості підприємства: когнітивний підхід [Електронний ресурс] / О. С. Карпець, І. М. Чуйко, С. В. Мілевський // Бізнес Інформ. - 2012. - № 3. - С. 54-58. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_16

33. Ковальчук Т. І. Оцінка фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Т. І. Ковальчук, Ю. Ю. Цивак. – Режим доступу :
http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64131.doc.htm.

34. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Я. Коробов. – К . : Знання, КОО, 2002. – 294 с.

35. Король Т. Р. Методичне забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Т. Р. Король // Управління розвитком. - 2014. - № 10. - С. 37-39. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_15

36. Костриченко В. М. Виробничо-фінансова стійкість підприємства: оцінювання та її забезпечення [Електронний ресурс] / В. М. Костриченко, М.

М. Карпінська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. - 2015. - Вип. 1. - С. 44-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2015_1_7

37. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. / Г. О. Крамаренко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 262 с.

38. Кузенко О. Л. Теоретичні підходи до визначення сутності управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / О. Л. Кузенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2013. - Вип. 43. - С. 152-157. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2013_43_32

39. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

40. Лахтіонова Л. А. Економічна категорія "фінансова стійкість" в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / Л. А. Лахтіонова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2009. - Вип. 16(2). - С. 327-338. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16\(2\)_55](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16(2)_55)

41. Левицький В. В. Оптимальні підходи аналізу фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Левицький // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2009. - Вип. 12. - С. 61-65. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2009_12_11

42. Ломачинська І. А. Вплив фіскальної політики держави на фінансову стійкість українських підприємств [Електронний ресурс] / І. А. Ломачинська // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2014. - Т. 19, Вип. 2(5). - С. 173-178. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2\(5\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2(5)_43)

43. Любенко Н. М. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / Н. М. Любенко, Є. С. Герасименко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - № 6. - С. 128-132. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_6_28

44. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис.... канд. екон. наук : 08.04.01 / НАН України; Інститут економічного прогнозування. – К., 2006. – 16 с.

45. Масленніков Є. І. Фінансова стійкість як наукова-практична проблема функціонування промислового підприємства [Електронний ресурс] / Є. І. Масленніков, Р. Е. Хашимі // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. - 2014. - Т. 1, вип. 2. - С. 83-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2014_1_2_12

46. Масленніков Є. І. Категорія фінансова стійкість в системі управління підприємством [Електронний ресурс] / Є. І. Масленніков // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. - 2015. - Т. 2, вип. 1. - С. 104-111. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2015_2_1_14

47. Масленніков Є. І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [Електронний ресурс] / Є. І. Масленніков. // Ефективна економіка. - 2015. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_47

48. Матвійчук А. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінаційного аналізу [Електронний ресурс] / А. Матвійчук // Вісник Національної академії наук України. - 2010. - № 9. - С. 24-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2010_9_3

49. Мелень О. В. Фінансова стійкість підприємства як одна із складових його економічної безпеки [Електронний ресурс] / О. В. Мелень, Ю. В. Сидоренко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2013. - № 66. - С. 160-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2013_66_27

50. Мельник Ю. М. Структуризація факторів в системі управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [Електронний ресурс] / Ю.

М. Мельник // Економіка: реалії часу. - 2015. - № 1. - С. 295-300. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_1_48

51. Оспіщев В. І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств [Електронний ресурс] / В. І. Оспіщев, І. В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2009. - Вип. 2. - С. 218-223. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_34

52. Павленко О. П. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування [Електронний ресурс] / О. П. Павленко, І. В. Семиліт // Молодий вчений. - 2016. - № 7. - С. 113-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_30

53. Петрушенко Т. В. Шляхи вдосконалення та зміцнення фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Петрушенко // Соціальна економіка. - 2015. - № 2. - С. 154-161. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2015_2_20

54. Пінчук С. Особливості діагностики фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / С. Пінчук, М. Мицяк // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. - 2015. - Вип. 33. - С. 312-320. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2015_33_37

55. Пономарьов Д. Е. Прогнозування показників фінансового стану підприємства як основа формування фінансової стійкості [Електронний ресурс] / Д. Е. Пономарьов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 1. - С. 49-54. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2016_1_8

56. Приймак І. І. Організація стратегічного управління суб'єктами господарювання в економіці України / І. І. Приймак // Вісник Львівського університету. Серія : економічна. - Львів, 2006. - Вип. 36. - С. 143-147.

57. Приймак І. І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / І. І. Приймак // Економіка та управління

підприємствами машинобудівної галузі. - 2012. - № 3. - С. 55–68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg_2012_3_6

58. Поверляк Т. І. Фінансово-економічна стійкість як складова економічної стабільності підприємств [Електронний ресурс] / Т. І. Поверляк // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 181-186. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_1_3_26

59. Попова Ю. В. Сутність фінансової стійкості підприємства та заходи її забезпечення [Електронний ресурс] / Ю. В. Попова // Управління розвитком. - 2013. - № 22. - С. 15-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_22_8

60. Русіна Ю. О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають [Електронний ресурс] / Ю. О. Русіна, Ю. В. Полозук // International scientific journal. - 2015. - № 2. - С. 91-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_18

61. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. За освітньо-проф. програмою спеціаліста зі спец. / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов // «Фінанси», «Банківська справа»: «Облік і аудит». – 2. вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2013. – 384 с.

62. Саліна А. В. Морфологічний аналіз поняття "фінансова стійкість підприємства" [Електронний ресурс] / А. В. Саліна // Управління розвитком. - 2014. - № 10. - С. 79-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_30

63. Сідорова Т. О. Методичні підходи до управлінського аналізу фінансової стійкості підприємств [Електронний ресурс] / Т. О. Сідорова, Г. Г. Лисак // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2014. - Вип. 2. - С. 37-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2014_2_6

64. Стащук О. В. Структура капіталу підприємства в контексті досягнення його фінансової стійкості [Електронний ресурс] / О. В. Стащук,

А. В. Гриценюк // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2012. - Вип. 19. - С. 223-225. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2012_19_55

65. Ступка Н. М. Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств / Н. М. Ступка // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 348-354.

66. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник / Ю. С. Цал-Цалко. - К. : ЦУЛ, 2002. - 359 с.

67. Ципаринда А. О. Побудова таксономічного показника оцінки рівня фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / А. О. Ципаринда // Управління розвитком. - 2014. - № 10. - С. 105-109. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_40

68. Фартушний І. Д. Оцінка фінансового стану та прогнозування фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / І. Д. Фартушний, Ю. О. Колбасюк // Молодий вчений. - 2015. - № 1(2). - С. 82-87. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_1\(2\)__21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_1(2)__21)

69. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков – К.: Ніка-Центр, 2002. – 359 с.

70. Філонич О. М. Управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Філонич, Я. О. Дряпак // Економіка і регіон. - 2012. - № 1. - С. 199-202. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_1_35

71. Фурман І. В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення [Електронний ресурс] / І. В. Фурман // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2017. - № 1. - С. 31-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/estebi_2017_1_7

72. Шовкопляс Н. В. Аналіз підходів до визначення сутності поняття "фінансова стійкість підприємства" [Електронний ресурс] / Н. В. Шовкопляс // Управління розвитком. - 2013. - № 15. - С. 147-149. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_15_66

73. Ярошевська О. В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Ярошевська // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. - 2013. - 2013. - С. 175-193. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2013_2013_16

74. Ярошевська О. В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Ярошевська // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. - 2014. - 2014. - С. 202-219. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2014_2014_17

75. Ясіновська І. Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств [Електронний ресурс] / І. Ф. Ясіновська // Європейські перспективи. - 2016. - Вип. 2. - С. 169-175. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2016_2_27

76. Яценко О. В. Забезпечення фінансової стійкості спиртових підприємств на основі бізнес-планування [Електронний ресурс] / О. В. Яценко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2016. - Т. 22, № 1. - С. 51-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2016_22_1_8

77. Mishkin F.S. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues [Electronic resource] / F.S. Mishkin // Journal of Economic Perspectives. – 2012. – № 4. – Mode of access: <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>.

78. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice / G.J. Schinasi. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2005. 60.